

10. novembril
1927.

V. aastakäik.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit. Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Mk. 500.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Mk. 3000, 1/2 lhk. Mk. 1500,
Pooles aastas " 250.—	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Mk. 800, 1/8 lhk. Mk. 400.
Üksik number " 25.—	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak. " 50.—	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924 " " 300.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925 ja 1926 a. ä " 500.—		lutused Mk. 50 dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Valvele omavalitsuste üldhuvide ja õiguste eest!	Lhk.	305
Mida ütlevad meile tänavuaastased vallavolikogu valimised?	"	305
Kogukonna-, asutuste-, ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus	"	308
Mõned märkused distsiplinaar seadustiku eelnõu kohta — T.	"	310
Maaomavalitsuste asjaajamise lihtsustamine ja ühtlustamine — A. Siitam	"	312
Omavalitsuste päevauudised	"	314
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevus	"	314
Võrumaa valla- ja alevivalitsuste liikmete ja sekretäride nimekiri	"	317
Riigikohtu seletused	"	318
Küsimused ja vastused	"	318
Kuulutused	"	304

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

———— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. —————

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Asunikude, Riigirentnikkude ja talupidajate Põllumajandusliidu Ehitustalituses valmistatakse

vilunud eriteadlaste poolt igasuguseid kooli-, valla- ja seltsimajade, tarvitajate ühisuste ja teiste seltskondliste ja ühistegeliste asutuste, niisama ka põllumajandusliste hoonete

projekte ja eelarveid.

Ehitus-nõuanne suusõnaline ja kirjalik tasuta.

Adr.: Tallinn, Lai t. 39.

Telefon 5-32.

Sundnormide kogus maaomavalitsuste kohta

on ilmunud:

X vihus:

Kaitsevõtte teenistuse seaduse V—XVIII peat. Kaitsevõtte teenistuse kohustuse täitmist juhtivad asutused, kodanikkude alalise kaitsevõtte sundaega teenima kutsumine ja vastuvõtmine, vabatahtlikkudest, üleaja-teenijatest, kesk- ja kõrgema haridusega kodanikkude kaitsevõtte teenistusest, kaitsevõtte õppeasutuste kasvandikkudest, kasutus-, reserv-, ja maakaitsev. tegelikku kaitsevõtte teen. kutsumine, katse- ja kontroll-mobilisatsioon, k.-v. kohuslikkude kodanikkude arvestamine, tööteenistus, kaebused, teenistus kutsum. ja vastuvõtm. seotud kulud j. n. e.

XI vihus:

Juhatuskiri kaitsevõtte teenistus- ja tööteen. kohuslikkude kodanikkude arvestamiseks.

Määrus käsutusvõtte tegelikku kaitsevõtte teenistusse kutsumiseks sõjam. korraldusel. Tervishoid:

Arstlik seadus.

XII vihus:

Mitmesugused määr. ja ringkir. tervishoiu alal. Väljav. vabamüügi apteekide avamise sead. Suvitus- ja ravitsuskohtade seadus. Suguhaiguste vastuvõetlemise seadus. Külgehakkavate ja suguhaiguste registreerimise seadus ja määrused. Seadus ja määrused kaitserõugete panemise kohta.

XIII vihus:

Matmispaikade seadus ja määrused. Määrus katku, koleerasse jne. surnute kohta. Loomatervishoiu seadus ja määrused. Veiste tiisikuse määrused.

Valvele omavalitsuste üldhuvide ja õiguste eest!

Kui nende ridade kirjutaja hiljuti linnavolikogus ettepaneku vastu kõneles, mis seotud oli isiku huvidega, kes kuulus nende hulka, kelle esitaja kõneleja oli, siis hüüdis ühe mõjurikka rühma liider vahele, et ma kõneleda oma valija huvide vastu.

Tähendab, meil valitseb arvamine, et üksiku huvi on esimesel kohal, üldhuvi ei maksa midagi. See paistab üldtähtsusega küsimuste otsustamisel tihti silma, et seisukoht võetakse teatud isikute huvides, küsimata, kuidas see üldhuvidega kooskõlas on.

Sarnane lähtekoht annab ühiskonnale ennast muidugi valusalt tunda, ja mõnelgi omavalitsusel saab aastaid parandada haavu, mida sarnase poliitilise tarkusega lüüakse. Teised haavad on sedavõrd sügavad, et nende parandamine üldse võimatu,

Kõige sarnase poliitilise tarkuse vastu peab kohapeal võitlema, sest need teguviisid ei ulata suuremalt jaolt avalikkuse ette.

Otse niisamasugune tarkus oma huvidest ja üldsuse huvide mitte tunnustamisest püüab viimasel ajal aga vägise avalikkuse ette tungida ka sarnaste tegelaste kaudu, kes ennast tunnevad kutsutud ja seatud olema kõrget poliitikat ajama ja üldasja eesotsas sammuma.

Leiab ühe rühmituse eestvedaja isikumaksu temale ja ta kaaslastele ülearuse olema, leitakse elu palju sobivam olema, kui riik kõik kulud kannab, siis alustakse uut liitu looma, et see isikumaksu kaotaks, et see aitaks valdade rahalised kohustused riigi peale panna, seda selle juures sootud unustades, et siin otse talitakse omavalitsuste üldhuvide ja põhimõtete vastaselt. Seni on tervet võitlust selles sihis juhitud, et omavalitsuste kätte võita maksumääramise õigust ja vabaks saada rippuvusest sissetulekute poolest, siin tulevad aga inimesed ei tea kust, kel-

lel igasugune arusaamine näib omavalitsustest puuduma, ja kutsuvad räuskavates sõnades valdasi üles nende isikumaksu kaotama, aga ühes sellega ka olemas olevaid omavalitsuste õigusi ära andma, omavalitsuste üldist suurt organiseeritud jõudu lõhkuma. Sel samal ajal kadestakse maavalitsuste eesõigusi, mida muidugi olemas ei olegi, ja nähtaks heal meelel, et neil üldse sissetulekuid ei oleks.

Kui sarnaste mõtete väljendajad leiavad end kutsutud ja seatud olema omavalitsusi ümberorganiseerima, siis peab küll paratamatult järeldama, et omavalitsuste vastased on tee leidnud omi mõtete teostamiseks kas omavalitsusasjus täiesti pimedate või kõigege hakkama saajate kaudu.

Üldse on näha, et oma koduste asjade ja nende lahendamise juures unustakse üldsust ja omavalitsuste põhimõtteid, et nendega üldse ei arvestata. Ka nende poolt, kes nähtaval kohal kaua aega tegutsenud, tehakse üldpoliitikas suuri vigu, nagu hiljuti avalikuks tuli. „Minule hoidke õigused, teistega tehke, mida arvate“, seda põhimõtet ei häbeneneda avaldada, olles selle juures nii naiiv, et ei nähta, et üldõiguste kärpimine ka oma õigused ära võtab. Kes selles kahtleb, võib lugeda tuntud põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle § 92 räägib selget keelt.

Isiku, kihil ja ühe omavalitsuse huvide eest võitlemise asemel peab ikka ja alati üldhuvi esimesel kohal seisma. Seda lihtsat tõde sunnivad meeldetuletama puudutatud väga kurvad värsked nähtused meie omavalitsuste elus.

Omat korda peaks need nähtused omavalitsustegelasi aga üleskihutama võitlusele sarnaste sammude vastu ja äratama hoolsale valvele omavalitsuste üldhuvide ja õiguste eest.

Mida ütlevad meile tänavuaastased vallavolikogu valimised?

Eelmises numbris lõpetasime andmete toomise tänavu toimetatud vallavolikogude valimiste kohta üksikute valdade kaupa.

Täna toome varem avaldatud andmete kokkuvõtte üldkokkuvõtteks üle riigi.

Niihästi andmed üksikvaldade kohta kui

Vallavolikogude 1927 a

Järjekorra nr. nr.	Maade nimetused	Hääleõigulikkude kodanikkude arv	Valimistest osavõtnud kodanikkude arv	Valimistest osavõtnute protsent	Kandidaatide nimekirjade arv	K a n d i d a a t i d e											
						Põllu-meeste kogud		Rahva-erakond		Asunikku-riigirentnikkude ja väikepõllupid. koondus		Tööera-kond		E. sotsialistl. tööliste partei		Eesti tööliste partei	
						häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti
1	Harju	55956	34960	62,4	285	928	43	29	1	8474	188	—	—	142	5	—	—
2	Järva	31180	18626	59,73	120	4944	108	115	2	2934	71	211	4	510	9	184	4
3	Lääne	45346	27052	59,65	234	3613	95	—	—	3226	84	520	12	158	3	—	—
4	Petseri	32666	17907	55,0	205	—	—	—	—	1575	17	—	—	329	3	—	—
5	Pärnu	44754	28613	63,9	267	3901	114	—	—	2176	50	431	9	3100	70	—	—
6	Saaremaa	32485	20310	59,18	153	1082	20	—	—	542	7	—	—	203	4	—	—
7	Tartu	72443	48236	66,5	501	4021	104	1867	42	4869	124	56	1	2581	54	—	—
8	Valga	16992	11508	67,0	158	500	18	251	6	1280	30	83	2	845	21	—	—
9	Viljandi	40990	26318	64,2	222	3167	86	—	—	2987	80	63	2	1638	42	—	—
10	Viru	65119	39491	60,95	340	2994	71	91	2	6478	138	830	17	393	8	—	—
11	Võru	45341	30400	60,5	468	4854	136	515	11	3808	99	89	3	2077	50	—	—
	Kokku	483272	303421	61,72	2953	30004	795	2868	64	38349	881	2283	50	11976	269	184	

Vallavolikogude 1927

Maade nimetused	K a n d i d a a t i d e											
	Põllu-meeste kogud		Rahva-erakond		Asunikku-riigirentnikkude ja väikepõllupid. koondus		Töö-erakond		E. sotsial. tööliste partei		E. tööliste partei	
	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti
Harju	2,67	5,37	0,08	0,12	24,4	23,47	—	—	0,41	0,62	—	—
Järva	26,8	26,82	0,61	0,5	15,8	17,7	1,13	1,0	2,75	2,24	0,99	1,0
Lääne	13,35	14,75	—	—	11,92	13,06	1,94	1,86	0,59	0,46	—	—
Petseri	—	—	—	—	8,87	6,2	—	—	1,85	1,1	—	—
Pärnu	13,74	15,7	—	—	7,63	6,95	1,6	1,25	10,9	9,74	—	—
Saaremaa	5,0	5,4	—	—	2,76	1,91	—	—	1,04	1,09	—	—
Tartu	8,35	9,22	3,87	3,74	10,2	11,0	0,11	0,08	5,45	4,8	—	—
Valga	4,35	5,7	2,2	1,9	11,1	9,6	0,75	0,6	7,3	6,9	—	—
Viljandi	12,09	13,1	—	—	11,33	12,1	0,24	0,32	6,24	6,4	—	—
Viru	7,74	8,5	0,23	0,24	16,5	16,73	2,13	2,06	1,0	0,97	—	—
Võru	16,04	18,0	1,72	1,45	12,6	13,1	0,29	0,39	6,85	6,6	—	—
Keskmine %/o	10,01	11,14	0,79	0,72	12,11	11,99	0,74	0,69	4,03	3,73	0,09	0,0

valimistagajärgede üldkokkuvõte.

n i m e k i r j a d																Volinikkude arv
Kristlik rahvaerakond		Rahvuslised rühmad		Muud põllumeeste nimekirjad (mitte kogud)		Muud asunikkude nimekirjad (mitte koon-dus)		Muud kodanlised nimekirjad (mitte par-teid)		Muud sotsia-listlikud rühmitused		Küla ehk kogukon-dade sega nimekirjad		Mitme-sugused sega nimekirjad		
hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	
—	—	—	—	11422	256	—	—	2320	58	1614	28	—	—	9510	215	801
—	—	—	—	2523	59	2533	54	1201	24	3019	59	—	—	370	8	402
107	2	—	—	6398	149	3164	70	3795	107	671	15	4470	93	688	14	644
—	—	1040	15	7160	121	—	—	598	12	2108	23	1618	30	3325	51	272
—	—	—	—	8446	232	—	—	1560	40	3715	83	1084	23	3937	101	722
—	—	—	—	—	—	—	—	7388	136	4737	93	—	—	5739	108	368
40	1	—	—	—	—	—	—	15080	360	8337	197	—	—	10970	242	1125
—	—	—	—	3021	82	1489	48	623	16	3178	83	—	—	213	6	312
—	—	—	—	6922	183	2870	76	—	—	8069	181	—	—	523	9	659
—	—	—	—	8617	184	3603	87	899	18	5244	104	7306	130	2672	66	825
—	—	—	—	7962	198	1856	40	1610	43	4405	108	996	21	2074	49	758
147	3	1040	15	62471	1464	15515	375	35074	814	45097	974	15474	297	40201	869	6888

valimistagajärjed protsentides.

n i m e k i r j a d															
Kristlik rahvaerakond		Rahvuslised rühmad		Muud põllumeeste nimekirjad (mitte kogud)		Muud asunikkude nimekirjad (mitte kogud)		Muud kodanlised nimekirjad		Muud sotsialistlikud rühmitused		Küla ehk kogukonna sega nimekirjad		Mitmesugused sega nimekirjad	
said		said		said		said		said		said		said		said	
hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti
—	—	—	—	32,91	31,96	—	—	7,49	8,11	4,65	3,5	—	—	27,39	26,85
—	—	—	—	13,62	14,7	13,65	13,4	6,46	5,97	16,2	14,68	—	—	1,99	1,99
0,39	0,31	—	—	23,76	23,13	11,8	10,87	14,15	16,61	2,13	2,32	17,41	14,44	2,56	2,19
—	—	5,85	5,57	40,31	44,44	—	—	3,36	4,41	11,93	8,49	9,11	11,02	18,72	18,77
—	—	—	—	30,00	32,1	—	—	5,5	5,56	13,0	11,5	3,8	3,2	13,83	14,0
—	—	—	—	—	—	—	—	37,8	36,8	24,1	25,4	—	—	29,3	29,4
0,08	0,08	—	—	—	—	—	—	31,6	32,08	17,4	17,5	—	—	22,94	21,5
—	—	—	—	26,3	26,2	13,0	15,4	5,4	5,1	27,6	26,6	—	—	2,0	2,0
—	—	—	—	26,36	27,81	10,98	11,5	—	—	30,77	27,4	—	—	1,99	1,37
—	—	—	—	22,0	22,3	9,24	10,5	2,28	2,28	13,4	12,6	18,62	15,82	6,86	8,0
—	—	—	—	26,2	26,07	6,15	5,28	5,35	5,68	14,6	14,2	3,3	2,78	6,9	6,45
0,04	0,03	0,53	0,5	21,96	22,61	5,89	6,09	10,85	11,14	15,99	14,92	4,75	4,3	12,22	12,05

ka üldkokkuvõtte ütlevad meile nii mõndagi, avaldavad valijate tahtmist, mitte üksi kandidaatide suhtes, vaid palju tõsisemates asjades. Missugused rühmad hääli juurde said, missugused kaotasid, missugused neist esimesel kohal seisavad jne., see huvitab meid praegu kõige vähem.

Esimesena tuleb tähelepanna, et andmete tabel kandidaatide nimekirjade hulga ja iseloomu suhtes märksa lahkumise lähed riigikogu ja maavolikogu valimistel kandideerivatest nimekirjadest. Tabelites toodud nimekirjade hulk tähttäheliselt nimekirjadele ei vasta. Väga mitmesuguste nimelised nimekirjad on koondatud enam vähem sisuliselt kokku liikidesse, nagu seda on muud kodanlikud nimekirjad, muud sotsial. nimekirjad (töölised, maata-mehed, väikemaapidajad), sega nimekirjad jne. Üksikult saaks igasuguse nimelisi mitusada liiki.

Vaadeldes tabelis toodud nimekirje, leiame, et siin figureerivad kõik poliitilised nimekirjad, näeme aga ka, et ainult asunikku, riigirentnikku ja väikepõllup. koondus ja E. sotsial. tööliste partei kõigis maades esinesid, mõni partei aga ainult ühes ainsas maas välja astus, ehk võrdlemise vähe kohte vallavolikogudes sai. Kokku on seitse poliitilist rühma ainult 28,39% kõigist volinikkude kohtadest saanud. 71,71% valijatest, kes valimisest osavõtsid, poliitilisi parteisi omavalitsuses ei tunnista, sest nii suur protsent volinikkude kohtadest on kutseliste nimekirjade, küla, ehk kogukondade ja seganimekirjadele antud, kus esimesele kohale paigutatud rühma asemele isik. Kutselistele nimekirjadele, põllumeeste (mitte kogud) ja asunikku (mitte koon-dus), on osaks langenud 28,70% kohtadest, kuna sega nimekirjadele 42,91% jääb, s. o. kõige suu-uem hulk kohtadest.

Need arvud ütlevad kõige selgemini, et poliitikat vallaomavalitsustes ei taheta. Siin saavad kodanikud seda ütelda, sest siin juhivad nad enam-vähem

ise valimisi, kuna riigikogu ja maavolikogu valimistel seda keskkohast juhitakse.

Teiseks ütlevad valimisandmed ka seda, et nimekirjade valimine suurt poolehoidu ei leia, et nimekirja asemel peetakse silmas isikut. Seda kinnitab suur kandidaatide nimekirjade hulk. Et seadus sunnib nimekirju tarvitama, minnakse sinna-maale, et igale kandidaadile peab nime-de saba veel taha tegema.

Üldse võistles valimistel, maksvuseta-kun tunnistatud nimekirjad arvamata, 2953 nimekirja, keskmiselt 8 nimekirja valla kohta. Suuremad nimekirjade arvud ühes vallas olid:

Petserimaal	50	nimekirja,
Võrumaal	22	"
Saaremaal	19	"
Harjumaal	19	"
Valgemaal	19	"
Läänemaal	19	"
Virumaal	17	"
Tartumaal	17	"
Pärnumaal	16	"
Järvemaal	14	"
Viljandimaal	14	"

Valdades, kus nimekirju vähe, 2—3, olid nad tihti sega nimekirjad, kuuludes ühisesse gruppi, teatud isikute valimiseks.

Kui neid valimiste andmeid ja nendest järeldatavaid tulemusi ühelt poolt arvesse võtta, teiselt poolt aga meeldetuletada, kuidas kümme aastat tagasi, suure vene revolutsiooni järele, salajast ja proportsionaalset valimist taevani ülistati, siis tuleks küsida, kuidas seda vastolu seletada. Lihtsalt sellega, et 99% ülistajatest ei võinud teada, et nende ilusate sõnade taga rühma ja erakonna võim isiku hävitab.

1927 a. vallavolikogude valimised ütlevad kindlate arvudega, et poliitikat omavalitsustes ei sallita, et isik tuleb erakonna asemel valitsema panna, kinnitab, et esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress 1924 a., kui ta valimiste individuaalsele pinnale viimist nõudis, valijate meeoleolu õieti oli tabanud, ja et viimane aeg on valimisseaduste põhimõtteliseks muutmiseks.

Kogukonna-, asutuste-, ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus.

E. Maaomavalitsuste Liit esitas Siseministrile käiguandmiseks ja toetamiseks järgmise seaduse eelnõu:

Riigikogu poolt 11. veebr. 1926 a. vastu-

võetud „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadus“ (R. T. nr. 16—1926 a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 1 täiendakse märkus 3-ga: Käesoleva seaduse alla ei kuulu vallaomavalitsuste päralt olevad maaalad.

§ 5-es täiendakse lõikega: Kuni käesoleva muutmise seaduse maksamahakkamiseni „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse“ põhjal maa kasutajale kinnistatud vallaomavalitsuse maaala asemele annab Põllutöoministerium vallale vastavas väärtuses riigi tagavara maadest maad tagasi, kuna kasutajale kinnistamata vallaomavalitsuste maade korraldamise toimetused kohalikkudes korralduskomisjonides, maakorralduskomisjonides ja maakorralduse peakomisjonis, edaspidist käiku andmata, ära lõpetakse.

S e l e t u s k i r i .

Riigikogu poolt 11. veebruaril 1926 a. vastuvõetud „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadus“ („popsiseadus“) tabab väga valusalt vallaomavalitsusi, ja nimelt neid, kes on olnud elujõulisemad ja suutnud omale osta talukohad. Talukohte ostsid vallad Vene valitsuse ajal, sest nüüd on hea, kui kõige hädatarvilikumate jooksvate kuludegi katteks eelarve tasakaalustada saab. Vene ajal oli valla ainukeseks sissetulekuks pearaha (isikumaks), ja kui kinnisvara omandati, siis tehti seda terve vallakogukonna ühisel jõupingutusel, kus iga vallaliige maksis osa ostuhinnast.

Kui Riigikogu popsiseaduse vastuvõtmisega tahtis kogukonna maid sunduslikult võõrandada nende rentnikkude kasuks, siis peeti silmas, arvatavasti, linnade maid, sest mõnel linnal on terved vallad ja mitmed mõisad pärisomandusena kasutada ning nende maade omanduseks andmine rentnikkudele, kes neid pikemat aega kasutanud, oleks võimaldanud rentnikkudele produktiivsemat majapidamist. Linna maad on alaliselt rendil olnud; seal on kauaaegsed rentnikka ja neile, kes kogu oma kauaaegse töö on talusse mahutanud, võib ju teatud eesõigusi ja soodustusi anda talu ostmisel. Kuid koguni teine asi on valla päralt olevate taludega.

Vallad ostsid omale talud peajasjalikult koolide maadeks ja ainult sarnasel määral, kui palju vaja oli koolidele, tarvitades keisri käsus 18. septembril 1865 a. antud eesõigust. Koolimajad anti ühe ühe vakamaa suuruse maaalaga anti selle käsu põhjal vallakogukondadele täiesti omanduseks. Kooliõpetajad pidid siis saama vabalt pruukimiseks mitte vähem kui 7 taalri väärtusega maatüki, ehk selle asemel aastapalga mitte

vähem kui 100 rubla. Need kooliõpetajate palgamaad osteti pärast valdade poolt pärisomanduseks ja praegu, kui nende maade peal uue võrgukava järele koolid sulutud ehk maad mitte kõik õpetajate käes kasutada ei ole, nõuavad rentnikud maade võõrandamist oma kasuks popsiseaduse alusel.

Näiteks võiks tuua Vana-Põltsamaa valla. Selle valla Räsna ja Lebavere koolid on sulutud 1923 ja 1925 a., kuid maade peale oli rendileping sõlmitud tähtajaga kuni 1. maini 1927 a. ning, sellepärast nõuavad nüüd rentnikud, kes neid maid kasutanud ainult paar aastat, popsiseaduse põhjal koolimaid ühes end. koolimajadega omale, ja Lebavere koolimaja ühes taluga, mille suurus 96 Riia vakamaad, on juba kohaliku korralduskomisjoni poolt otsustatud rentnikule eraldada terves suurus.

Valla Nõmavere algkool asub Lebavere koolimaja lähedal. Nõmavere kool on riigi maa peal, kooliõpetajatel seal maad ei ole, kuid Aval. algkoolide seaduse § 29 järele peab iga õpetajal olema kuni 2¹/₂ tiinu põllumaad ühes vastava osa heina- ja karjamaaga; sama seaduse §§ 30 — 32 järele peab seda maad muretsema vald, on isegi õigus Vabariigi Valitsuse kaudu selleks maad sunduslikult võõrandada.

Nõmavere kooliõpetajatele kavatses vald palgamaad anda Lebavere koolitalust, kuid et see popsiseaduse põhjal rentnikule antud, siis tuleks talu tagasi võõrandada Vabariigi Valitsuse otsusega. Milleks sarnane käik? Rentnikul, kes talu kasutanud ainult 2 aastat, ei ole mingisugust kõlblist õigust seda talu omale saada.

Kahe-kolme aastane talu kasutamine ei peaks andma rentnikule õigust „võileiva hinna eest“ talu omandada, sest see oleks kogukonna varanduste ärakinkimine juhuslikkudele isikutele, mis õigluse mõistega kooskõlas ei ole.

Juhtumisel, kui talu peale on tehtud obligatsioon talu täie väärtuse suuruses, siis ei kata popsiseaduse põhjal antav tasu laenu 0/0/0, seda silmaspidades, et seaduse poolt määratud hind on vaevalt pool talu tegelikust väärtusest, ja sedagi tasutakse 36 aasta jooksul.

Et lõppu teha vallaomavalitsuste kinnisvarade äravõtmisele juhuslikkude isikute kasuks, on käesolev seaduse eelnõu esitatud. Selle seaduse vastuvõtmisega vabatakse vallaomavalitsuste päralt olevad maaalad korraldamise ja rentnikkudele üleandmise alt. Nende valla maade korraldamise toimetused, mis kohalikkudes korral-

duskomisjonides, maakorralduse komisjonides ehk maakorralduse peakomisjonis pooleli, tulevad, edaspidist käiku andmata, äralõpetada, kuna juba senisele rentnikule kinnistatud maade asemele tuleb riigi taga-

vara maast vallale vastavas väärtuses maad tagasi anda, et üksikud vallad ülekohtuselt „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade seaduse“ korraldamise all ei kannataks.

Mõned märkused distsiplinaar seadustiku eelnõu kohta.

T.

Distsiplinaar seadustiku eelnõu näeb omavalitsuste valitavate ametnikkude distsipl. karistamise korra kohta järgmist ette:

„Distsiplinaarvõim kuulub: § 38 pt. 3 j. omavalitsuste valitavate teenijate, samuti ka maa-, linna-, alevi- või vallavalitsuse sekretäride suhtes — § 41 ettenähtud võimudele, kas iseseisvalt või distsiplinaarkambri ettekandel“ (§ 38 p. 3). § 41 kõneleb: „§ 38 p. 3 ettenähtud omavalitsusasutuste valitavatele teenijatele määratakse distsiplinaarkaristusi: 1) valla- ja alevivalitsuse liikmetele ja sekretäridele süütegude eest, mille eest on raskema karistusena ette nähtud vali noomitus või rahaträhv — kohaliku maavalitsuse esimehe poolt, ja süütegude eest, mille eest on raskema karistusena ette nähtud arest või teenistuskohalt tagandamine — kohaliku maavalitsuse esimehe poolt distsiplinaarkambri ettekandel; 2) maa- ja linnavalitsuse liikmetele ja sekretäridele süütegude eest, mille eest on raskema karistusena ette nähtud vali noomitus või rahaträhv — siseministri poolt, ja süütegude eest, mille eest on raskema karistusena ette nähtud arest või teenistuskohalt tagandamine — siseministri poolt distsiplinaarkambri ettekandel. Samadel alustel võib süütegude eest valla- ja alevivalitsuse liikmetele ja sekretäridele karistusi määrata ka siseminister, võttes karistamist üksikutel juhtumistel oma kätte.“

Selle eelnõu kohta sõna võttes, tahan hoiduda nende põhimõtete kordamise eest, mis lugupeetud omavalitsuse poolehoidja hra E. Maddisoni poolt on avaldatud „Vaba Maas“ 1. nov. s. a. nr. 256, nõnda palju, kui see võimalik on, kus juures mina isiklikult hra E. Maddisoni seisukohti täiel määral pooldan.

Siseminister ei ole ülemus maa- ja linnavalitsuste suhtes, vaid ainult keskvalit-

suse järevalve organ, maavalitsuse esimees aga ei ole valla ja alevi omavalitsuste suhtes ka mitte järevalvegi organ, vaid ainult üks järevalvet teostaja kolleegiumi liige. Umbes nii ütleb E. Maddison ja seda sama on mitte üksikord kinnitanud oma otsustes Riigikohus.

Kuid Vabariigi Valitsuse eelnõu (21 jaan. 1927 a.) 3 peatüki seletuskiri ütleb: distsiplinaar võim tuleb anda ülemusele, sest alles siis on kõlbline õigus teha teda täielikult vastutavaks ka alistuvate teenistusalaalse tegevuse korralikkuse eest. Ülemusele distsiplinaar võimu andmise poolt räägib ka see asjaolu, et tema see ainuke võim on, kes võib kõige paremini tunda valitsemiskorra nõudeid vastaval alal, süüteo eel- ja kaasas käivaid asjaolusid ja süüdlase iseloomu, võimeid ning senist teenistust“. Ja distsiplinaar seadustiku § 38 p. 2 ja 3 ning § 40 p. 1 ja 2 annavad distsiplinaar karistuse määramise õiguse omavalitsuse teenijatele ametisse nimetaja ülemusele iseseisvalt, ehk distsiplinaarkambri ettekandel. Eelnõu § 41 pp. 1 ja 2 määravad selleks ülemuseks: valla ja alevi omavalitsuste liikmetele ja sekretäridele kohaliku maavalitsuse esimehe ja maa- ja linnavalitsuse liigetele ja sekretäridele — siseministri.

Need paragrahvid ei paiska segi mitte üksi praeguseid mõisteid ülemuse kohta, vaid siin on ka täieline arusaamatus „ametisse nimetajaga“. Omavalitsuse asutustes ei tunta praegu üldse ametisse nimetamist ega nimetajat. Maavolikogude kodukorra § 37 räägib küll ametnikkude määramisest, aga juba sama kodukorra § 41-se tähendus sunnib ametnikkude valimisi toimetama salajasel hääletamisel. Sõna otsekoheses mõttes ei saa ka juttugi olla kollegiaalse asutuse poolt ametisse nimetamisest, mida harilikult toimetab ainuisiklik võim oma päevakäsu. Ja kui siiski maavalitsuse kant-

selei ametnikkude kohta nende nimetamist kaudselt seletada saaks, ei peaks küll keegi julgema tulla seletama, ei otsekohe ega kaudselt, et meie praeguse korra juures valla ja alevi või linnavolikogude, või vastavate haridusnõukogude poolt valitavad algkoolide ja keskkoolide õpetajad või maavolikogude poolt valitavad koolinõunikud maavalitsuse esimeeste või linnapeade poolt ametisse nimetatavad on. Kuid ometi ei leidu selles eelnõus märkust, et neid oleks mõnda teise liiki arvatud. Eelnõu määrab valitavateks ametnikkudeks ainult alevi ja vallavalitsuste liikmed ja sekretärid ning maa- ja linnavalitsuste liikmed ja sekretärid, kõiki teisi nimetatavateks pidades.

Seda sama võiks ütelda omavalitsuse arstlise personaali kohta.

Eelnõu jätab täiesti lahtiseks omavalitsuste revisjoni komisjoni liikmete vastutuse või tegevuseta oleku.

Eelnõu §§ 40 ja 41 viimased lõiked annavad siseministrile õiguse üksikutel juhustel valla ja alevi ametnikkude ning maavalitsuse nimetatavate ametnikkude karistamist oma kätte võtta. Millistel juhustel ja kuida see sünnib — sellest ei ole eelnõus, ei seletuskirjas pooltki sõna. Järjekuldselt võib siseminister igal ajal iga ühte karistada rahatrahviga või noomitusega selle peale vaatamata, kas maavalitsuse esimees juba karistuse on määranud sama süüteo eest või kavatses seda teha. Üldse ei keela eelnõu ühe ja sama süüteo eest kahte või rohkem karistusi määrata, vaid ta koguni õigustab seda (§§ 56 ja 63). Määratud karistused kuuluvad küll üksikutel juhtumistel koostamisele, aga neid võib ka üksikutel juhustel kokkuarvata (§§ 13 ja 15).

Õnnetuks orgaaniks tuleb pidada distsiplinaarkambrit juba oma nime pärast. Kui ta selle nime all ellu kutsutakse, siis on küll kindel, et ta „distsiplinaar saunaks“ ümberristatakse ja see nimetus on tema tegevusele vist ka lähem.

Ei saa olla vastuvõetav omavalitsuse tegelastele ka keskdistsiplinaar kambri koosseis — kolm ministri abi. See koosseis ei suudaks kunagi arusaada omavalitsuse ülesannetest ja huvidest, nagu nendest aru ei ole saada tahetud üldse, ehk olgu siis, et juhuslikult mõni omavalitsuse tegelane või poolehoidja ministri abi kohale sattub. Aga miks peaks selles kambris olema just kolm ministri abi? Miks ei või seal olla

maaomavalitsuste ja linnade liidu esitajad? Miks kuuluvad selle kambri alla ainult linnapead ja maavalitsuste esimehed, aga mitte kõik linnade ja maavalitsuste liikmed?

Kui Vabariigi Valitsus riigiteenijate süütegude selgitamiseks kolme ministriabi osavõttu tarvilikuks peab, siis omavalitsuse ametnikkude süütegude selgitamisel võivad omavalitsuse tegelased kahtlemata kasulikumat olla. — Sedasama tuleb ütelda kõigi teiste distsiplinaar kambrite koosseisude kohta.

Eelnõu § 49 annab distsiplinaar kambriale õiguse oma liikmete või politsei läbi süüteo asjaolude kohta tõendavaid andmeid koguda, tunnistajaid ülekuulata ja ülevaatusi teha.

Praegu maksvate seaduste põhjal juurdlevad ametalalisi süütegusid kohtuuriidid ekspertide kaasabil. Kui eelnõust seadus saab, võib maavalitsuse esimehi ja linnapäid ka politsei konstaabli kaudu ülekuulata, kas ja miks nad viisakalt rahvaga ümber ei käi, teenistuskohuste täitmisele hiljaks jäävad ja täpselt oma „ülemuse“ või mõne teise riigi või omavaiitsuse teenija nõuet ei täida.

Kas see aga ka teiste seaduste järgi politsei ülesannetesse kuulub, see muidugi seaduse eelnõu kokkuseadjaid ei ole huvitanud.

Distsiplinaar süüteo läbi tekitatud ainelise kahju tasumise nõudmine juhitakse süüdlase vastu tsiviil kohtupidamise seaduse vastavate eeskirjade järgi (eelnõu § 65).

Mida tahetaks sellega ütelda? Kas seda, et ainelise kahju tasumise nõudmine peab sündima tsiviil kohtu kaudu, või et distsiplinaar võim peab ainelise kahjutasumise nõudmise otsustamisel arvestama tsiviil kohtupidamise korraga. Mõlemid seisukohti võib sellest redaktsioonist välja lugeda. Kui siin aga tõesti mõeldud on, et aineliste kahjude nõudmisi peavad lahendamata distsiplinaar võimud tsiviil kohtupidamise seaduse järgi, siis on küll raske etteaimata, millisesse korralagedusesse selle seadusega sattume.

Omavalitsuse tegelastel on mitu korda juhus olnud kinnitada, et meie elame tagasikiskumise ajajärgul. Distsiplinaar seadustiku eelnõu ütleb aga rohkem — ta ütleb, et ei pea olema enam omavalitsust, vaid olgu ainult ülemad ja alamad, kelle üle

on keskvalitsusel piiramata võim noomida, trahvida ja karistada arestiga ilma kohtuta kuni kuu aega.

Kuid õnneks ei saa veel omavalitsusi

hävitada ainuüksi distsiplinaar seadusega. Selleks on tarvis vastavalt muuta veel põhiseadust ja kõiki praegu maksvaid omavalitsuse seadusi.

Maaomavalitsuste asjaajamise lihtsustamine ja ühtlustamine.

Lauaregistri süsteemi kaitseks.

A. SIITAM

Viljandi Maavalitsuse sekretär.

(Järg).

Eeltoodust selgub: 1) et lauaregistri (lauajuhendi) abil kirjade registreerimine ühes kirjade postisaamise (dezuuri) raamatusse kandmisega, posti väljasaatmiseks valmistamisega ja postisaate raamatusse kandmisega võtab Viljandi maavalitsuses aega ümarguselt 4 tundi päevas; 2) et puhtakujulise lauaregistri süsteemi järgi kirjade registreerimist aja suhtes on võimalik maavalitsuses ka ühe posti vastuvõtja ja väljasaatja ametniku (registraatori) peale panna, kes selle tööga vabalt valmis saab ka meie kõigesuuremas maavalitsuses; 3) et lauaregistri pidamine maavalitsuse osakondades üksikult ei nõua kuigi palju aega, sest ka kirjade poolest kõigerikkamas osakonnas — haridusosakonnas (vaata 1926 a. andmed tabel nr. 3), — kus päevas keskmiselt 12,6 kirja sisse tuleb ja 17,4 kirja välja läheb ($3784 : 300 = 12,6$; $5227 : 300 = 17,4$), kulub kirjade registreerimiseks aega umbes 45 minutit päevas ($1,8 \times 12,6 + 1,3 \times 17,4 = 45,20$ min.), mis ühe ametniku päevasest tööajast välja teeb kõigest $\frac{1}{9}$ osa, vähemates osakondades muidugi vastavalt vähem.

Seda keelt kõnelevad proovitöö tegelikud andmed ja kõigest sellest on näha 1) et kui võimalik on kirjade registreerimist ja posti väljasaatmist maavalitsuses koondada ühe ametniku kätte puhtakujulise arhiivi süsteemi alusel kirjade registreerimisel, siis sama võimalus on ka lauaregistri pidamisel ja 2) et kirjade registreerimine osakondadest üle viia registratuuri, ei oleks võimalik üheski osakonnas selle muudatuse tõttu maavalitsuse ametnikkude koosseisu vähendada, — ja arusaadavalt langeb kõige selle tagajärjel aja võitmise küsimus üldse päevakorrast ära. —

Kõigest sellest järeldan mina, et küsimuse peale, millist kirjade registreerimise korda maavalitsustes eelistada, tuleb vaadata puht praktilisest seisukohast ja ainult

sellest seisukohast väljaminees tuleb otsustada, kumb kord kirjade registreerimiseks tööjaotuse ja töö otstarbekohasuse mõttes oleks maavalitsustes soovitamav.

Vaadeldes nüüd lähemalt kumbagi kirjade registreerimise viisi iseäraldusi, selgub, et need lähevad üksteisest põhjalikult lahku.

Lauaregistri põhialus ja tähtsus seisab selles, et iga iseseisva asjatoimetuse kohta algatud kirjavahetus käib kuni asja otsustamiseni ja lõpetamiseni ühe ja sama numbril all ja kogu selle asja kohta tekkinud kirjavahetus koondatakse vanuse järjekorras ühte kokku ja sünnitab siis enesest ühe terviku — ühe akti. Nii kronoloogiliselt korraldatuna läheb kogu see asjatoimetuse täitmise järele kausta või kirjakogusse, mis puhul märgitakse lauaregistrisse kausta või kirjakogu number ja lehtede numbrid, kus kogu kirjavahetus leidub.

Lauaregistri järgi on alati ülevaade kirjade täitmisest ja tema abil on ka kerge kirjavahetust kaustast leida. Lauaregister on õieti kantsleil asjaajamise peegel — ta annab alati kiire vastuse kirjade täitmisest ja asjade käigust, ta ei jätta kunagi vastust võlgu.

Lauaregistri abil kirjade registreerimisel ei ole vajadust võõrast kirjavahetust enesele jätta, ei ole vajadust ka ärakirja maha jätta võõra kirja edasi saatmise pealkirjast, sest asjakäigu näitab lauaregister ilma selletagi.

Lauaregistri abil kirjade registreerimine on otstarbekohane ja hõlbus asutustes, kus ühe asja kohta peetakse kestvaid kirjavahetust, või kus on palju ühelaadilisi alluvaid asutusi, kes peavad ringkirjade peale ühes ja samas asjas vastama ja maavalitsus on sarnane asutus, — temale on asjatoimetusi, mille kohta tuleb kestvaid kirjavahetust pidada ja on ka palju alluvaid

ühelaadilisi asutusi — vallavalitsusi näit. 40—60, koole 100—200.

Et maavalitsusel palju kirjavahetusi ühe numbril all käib, seda tõendavad ka täpsed andmed. Näiteks oli Viljandi maavalitsuses 1926 aastal avatud ainult 5731 lauaregistri numbrit, kuna sissetulnud ja väljaläinud kirju oli ühtekokku 26.293. Ühe numbril all kirjade registreerimine on vähe aeganõudev töö. Kausta, kirjakoogu või akti number tuleb lauaregistris ainult üks kord märkida ja nimelt kirjavahetuse lõpulikult täitmise korral, sest lauaregistril on ühes ja samas asjus peetud kirjavahetusega alaline side.

„Arhiivi“ alusel, kui nii öelda võiks, kirjade registreerimine sissetulnud ja väljaläinud kirjade registrite abil sünnib sootu teisel alusel. Sissetulnud ja väljaläinud kirjade registrid ei peegelda enam üksikute kirjavahetuste käiku ega ei anna ka ülevaadet kirjavahetuste täitmise üle sarnase selgusega, kui lauaregister. Kirjavahetuste registreerimise eesmärk seisab siin ainult selles, et kirjade saamise ja saatmise fakti tõestada ja sealjuures näidata ka kuhu osakonda sissetulnud kiri antud, või kust osakonnast väljaläinud kiri pärit ja siis veel millisesse kausta, kirjakogusse või akti kiri kuulub. Kõik, mis puutub kirjavahetuse sisusse, täitmisesse jne., tuleb otsida kirjakogudest või nii öelda „arhiivist“. Osakonnal enesel puudub ülevaade kirjadest, mis tema saanud, või mis tema täitnud, ei märka ka kui kirjavahetus kuhugile kõrvale on sattunud, teise kausta jne., ega ei tule selle peale, et see kiri täitmata on või puudub. Kõiki kirjade saamise või saatmise andmeid tuleb ammutada registratuurist, aga nagu öeldud, ei anna ka registratuuri raamatud ülevaadet. Pole üldse võimalik kiiret ülevaadet saada selle kohta, mis osakonnas täidetud või täitmata.

„Arhiivi“ alusel kirjade registreerimisel on see põhialus, et iga sissetulnud kiri peab jääma kausta ja samuti peab ka igast väljaläinud kirjast ära kiri kausta jääma kirja sisu ja kirja saatmise fikseerimiseks. Kui sissetulnud kirja ennast kausta ei jäeta ja see pealkirjaga edasi antakse, siis ei ütle sellest pealkirjast kausta jäetud ära kiri ilma sisuta väljaläinud kirjade registri juures mitte midagi, isegi puudub sellel ära kirjal sissetulnud kirja registri number. Üldiselt on sellest kirjade registreerimise süsteemist äratingitud ülearuste, maavalitsuse osakondadele mittekuuluvate paberite, nende ära kirjade või paberite edasi-

saatmise pealkirjadest ära kirjade kaustadesse või kirjakogudesse kuhjamine, milline asjaolu kantsleiliku asjaajamise lihtsustamise sihiks ei võiks olla.

„Arhiivi“ alusel kirjade registreerimisel tulevad täidetud kirjad saamise aja ja numbril järjekorras kirjakogusse või kausta panna, et aga kirjade täitmine vastavalt saamise ajale regulaarselt ei sünni, mõnes asjus kirjavahetus terve aasta läbi võib kesta, siis ei saa täidetud kirjavahetusi enne aasta lõppu kausta kinni nõeluda. Kui aga peaks kogutama ühes ja samas asjus toimetatud kirjavahetus koondatuna ühte järjekorda, siis talitatakse juba lauaregistri põhialusel ja kaob mõte sissetulnud ja väljaläinud kirjade registrite pidamiseks. Seda kirjum on pilt maavalitsuse kirjade ühisest registreerimisest sissetulnud ja väljaläinud kirjade lauaregistrite abil veel selle tõttu, et maavalitsuse osakonnad töötavad iseseisvalt.

Need on üldjoontes tehtud märkused, mis ühe või teise süsteemi halbu ja häid külgi valgustavad. Mis nüüd puutub töö jaotuse küsimust selles mõttes, kas ei tuleks kirjade registreerimist toimetada ainult registratuuris ka lauaregistri abil kirjade registreerimisel olgu ühise või osakondade lauaregistrite abil, siis ma pean selle kohta tähendama, et väikeses maavalitsuses on ju see ükskõik, kuid üldiselt on aga asi nii, et niikaua, kui maavalitsuse osakonnad töötavad iseseisvalt, ei ole mõtet ühise lauaregistri pidamisel registratuuris ja seda vähem oleks mõtet ka osakondade lauaregistrite pidamisel registratuuris. Ajakulu sellega kokku ei hoitaks, küll aga oleks selle korra juures teatud puudused. Näiteks, hommikul postist saadud kirjad jõuaks osakonda alles tööpäeva lõpul, (Põl-lutööministeeriumis jõuab kiri osakonda 5. päeval), nende täitmine jääks järgmise päeva peale, samuti jääks päev hiljemaks väljasaadetavad kirjad, mis tööpäeva teisel poolel registratuuri antakse, sest registraator ei jõuaks kõikidest osakondadest ühel ajal antud kirju korraga lühikese aja tõttu enam ära registreerida, ümbrikkudesse panna ja postiraamatusse kanda. Iseenesest läheks registraatoril ka kirjade registreerimisega rohkem aega kui osakonnas, sest tema peaks kirja sisuga veel tutvunema. Osakondades aga on kirjade registreerimine sellepolest palju hõlpsam. Ka on lauaregister osakonnas alati tarvilik. Kergem on korraldada tööd nii, et sekretariaadi ametnik, kes saadud kirju dezuuriraamatusse kannab ja posti välja

saadab, vabal ajal muud tööd teeb — see on lihtsalt töö jaotuse küsimus. Lauaregistri abil kirjade registreerimisel tuleb postisaamise või dezuuriraamatut pidada, — see on tarvilik ja ta täidab väga edukalt ka tähestikkude aset, milliseid mõnel pool maavalitsustes lauaregistri juures kirjade leidmiseks peetakse.

Kõike eeltoodud arvesse võttes pean tähendama, et arhiivi" alusel sissetulnud ja väljaläinud kirjade registrite abil kirjade registreerimine üldiselt palju vähem aega ei nõua, kui lauaregistri pidamine. Selle juures on aga lauaregister palju praktilisem ja ülevaatlikum.

Sissetulnud ja väljaläinud kirjade registri ülesanne, nagu juba eelpool öeldud, seisab selles, et tõestada kirjade saamist ja väljasaatmist, osakondade ja nende kirjastustite äranäitamiseks, kuhu kiri kuulub. Muud ülevaadet ka need raamatud ei paku.

Ainult selleks sissetulnud ja väljaläinud kirjade registrite pidamine ei tasu aga vaeva ära. Sellepärast, kui tööd lihtsustada ja „arhiivi" alusel asju ajada, siis võiks riskeerida veel rohkem ja tarvitada kirjade registreerimiseks ainult dezuuri raamatut ja posti saate raamatuid, milliseid võiks täiendada nimetuste ja kirjastustite lahtritega ja oleks seesama eesmärk kätte saadud, mis ilma sisuta sissetulnud ja väljaläinud kirjade registrid taotlevad.

Kui soovitakse aga maavalituse asjaajamises korda ja ülevaatlikust, siis lauaregistri süsteemist loobuda ei või ja sellepärast mina ei poolda ka „arhiivi" alusel kirjade registreerimise korda. See süsteem kõlbab rohkem ühekülgsede ülesannetega eraasutustele, kui laialiste ülesannetega maavalitsustele.

Omavalitsuse päevauudised.

Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade seaduse muutmise seaduse käik.

E. Maaomavalitsuste Liidu poolt siseministrile esitatud eespool nimetatud muutmise seaduse eelnõu saatis siseminister järgmise resolutsiooniga põllutööstusministri korraldusse: „Põllutööstusministri. Toetan Maaomavalitsuste Liidu ettepanekut. Kuna selles küsimuses Teile seaduse algatamine kuulub, siis palun küsimuse lahendamist rutuliseks tunnistada. 1. nov. 1927 a. J. Hünerson, siseminister“.

Nõupidamine distsiplinaar seadustiku eelnõu asjus.

Distsiplinaar-seadustik, mis häkki Riigi-

kogu üldkoosoleku päevakorda ilmus, võeti rkl. O. Kase ettepanekul päevakorrast ära, sest eelnõu tundus meie oludele väga isäralikuna. Selle tagajärjel peetakse kohutumistri korraldusel 13. nov. suurem nõupidamine selle seaduse eelnõu asjus ära, millisest nõupidamisest ka E. Maaomavalitsuste Liidu ja Linnade Liidu esitajad osavõtma on kutsutud.

Uus valimisseadus.

Riigikogu moodustas erikomisjoni uue valimisseaduse väljatöötamiseks.

Tagasi lükatud.

Õpetuseandmise riiklise ülevälve ja instrueerimise seaduse eelnõu lükkas Riigikogu Hariduskomisjon tagasi.

Eesti Maaomavalit. Liidu ja omaval. tegevus.

Jaoskonna arstide täienduskursused algasid E. M. Liidu korraldusel ja dekaan K. Koniku juhatusel Tartu ülikooli juures 1. nov.

Õigusteadlised kursused.

2. nov. algasid Tartus Majaomanikkude Seltsi saalis teised omavalitsustegelaste õigusteadlised kursused kursuste juhataja

H. Avikson avamiskõnega, millele prof. J. Uluotsa avaloeng ärgnes. Ülesandnud osavõtjatest olid väga paljud kursuste alguses kohale ilmumata.

Petseri maavolikogu koosolek 25., 26. ja 27. oktoobril 1927 a.

Koolinõuniku valimine jääb vastavate kandidaatide puudusel ära.

Petserimaa vapp ja pitsat ja nende kirjeldused ja tarvitamise määru- sed võetakse ettepandul kujul vastu.

Uus maavalitsuse kodukord võetakse väheste muudatustega maavalit- suse poolt ettepanud kujul vastu.

Vallasekretäride palkasid nor- meeritakse 8000 mk. peale kuus ülemmäärana ja te- hakse maavalitsusele kohuseks järgmisel koosolekul esineda ka vallasekretäride abide palkade normeerimise kavaga.

Hoolekande kavad kinnitatakse kuludega: maavalitsusel Mk. 4.770.000.— ja valdadel Mk. 7.466.000.—.

Täiendusklasside küsimuses otsustatakse saadud kogemuste järele uutest täiendusklasside avamisest hoiduda õpilaste väheste arvu tõttu.

Alkoholi müügikohte lubatakse maakonnas ainult 4, neist 2 res- toraani ja 2 õllepoodi.

Trahterimaksu üldnormid määratakse tulevaks aastaks 515.000 m. pääle.

Meremäe vallavolikogu palve valla piirides asuvate kolme silla ehitamise kulude maavalitsuse kanda võtmise kohta jäetakse tagajärjeta.

1926 a. rahaline aruanne võetakse vastu üldise bilansiga 51.338.066 mk. ja eelarveliste tulude ja kuludega 32.828.133 mk.

Vanadekodu otsustatakse avada Petseris linnalt rendi- tud krundil.

Peipsi järve kaldade kindlusta- miseks otsustatakse valitsuselt abi paluda.

Tartu maavolikogu koosolek 27. ja 28. oktoobril 1927 a.

Koosolekut avades teatab juhataja Jans, et maavalitsuse esimees Saar on esitanud lahkumispalve ja sellepärast tuleb ka uue esimehe valimise küsimus päevakorrale. Esimehe küsimus mahutatakse päevakorra lõppu.

Läinud aasta rahaline ja tege- vuse aruanne.

Revisjoni komisjon on rahalise aruande raamatutega õige leidnud olevat ja soovi-

tab seda vastuvõtta. Rahalise aruande juu- res selgub, et eelarvet ei ole maavalitsus suutnud terves ulatuses täita. Terve eel- arve oli 83.499.274 m. peale tasakaalu seatud, kuid tegelikult saadi tulusi 78.072.000 mk. ja kulutati 76.603.000 m.; nii tekkis eelarve tegelikul täitmisel ülejääk 1.468.000 m. — Üldine rahaline ja arvete läbikäik ulatab 833 miljonini, kuna aasta lõpul ar- vete seis 48.806.388 m. on, sellejuures oma kapitaale varanduses 25 miljoni eest. Ra- halise aruande juures peatudes, teatab maavalitsuse esimees Saar, et ka hiljutine siseministeeriumi revisjon maavalitvuse ra- haasjanduse korras leidnud.

Aruanded võetakse ühel häälel vastu.

Lisaeelarve 1928 a. kolmeks kuuks.

Kuna maavalitsuse eelarve kokku on seatud 1927 aastaks, hiljem aga seadus ilmus, millega uue eelarveaasta peale üle- minekul see 15 kuu peale peab seatama, esitab maavalitsus 1928 a. jaanuari, veeb- ruari ja märtsi peale lisaeelarve. Tulud ja kulud tasakaalus 13.265.000 m. peal. Pais- tab, et seal ainult sunduslikud ja kõige- hädatarvilikumad kulud on esitatud, nagu palgad, võla protsendid jne., kuna igasu- gused toetused ära on jäetud. Kuid ka neidki kulusid ei saa muidu katta, kui teh- takse laenu pool miljonit, tarvitatakse ära vastuvõetud aruandes näidatud ülejääk 1.468 000 m. ja loodetakse valitsuselt toe- tusraha saada 5.728.000 m. — Maksudest saadakse kõigest 4.381.000 m. Lisaeelarve võetakse muutmata vastu.

Alkoholi allikad sõelumisel.

Joogikohtade pidamiseks 3 aasta peale on luba palunud üldse 19 isikut ja seltsi, neist 8 valdades ja 11 alevites. Luba saa- vad ainult 11 kõrtsi, neist 7 alevitesse ja ainult 4 valdadesse. Neistki saivad loa mitmed nii ütelda üle noatera.

Kõrtsipidamise sundmäärused.

Meie maa kõrtsidel puudusid siiaajani pea igalpool sundmäärused lahtioleku aja, puhtuse, tervishoiu jne. mõttes. Et seis- korda vähegi parandada, on maavalitsus väljatöötanud ja esitanud vastuvõtmiseks vastava sundmääruse kava. See leiab volinikkude poolt üsna tugevat täiendust ja võetakse vastu.

Endiste kihelkonna koolima- jade realiseerimine.

Ühel eelmisel koosolekul volitas maavo- likogu valitsust lagunevaid ja kasutamata

hooneid enampakkumisel äramüüma. Nüüd esitabki maavalitsus kinnitamiseks mitmed müügilepingud. Pikkade vaieluste järele kinnitatakse lepingud Nõo kihelkonna koolimaja müümise kohta Nõo kogudusele 120.000 m. eest, Kodavere kihelkonna koolimaja eraisikule 94.000 m. eest, Kastolatsi vene koolihoone ja kõrvalhooned eraisikule 241.000 m. eest ja Kambja kihelkonna koolimaja Kambja kirikule 20.000 m. eest.

Tartumaa koolimajade ehitusfondi valitsemise kodukorra, milleks põhikirja täienduseks täpselt ettenähtud fondi orgaanide õigused ja kohustused ning asjaajamise kord, kinnitab volikogu.

Sundmäärustega tuleõnnetuste vastu võitlemisel ei ole Tartumaal õnne olnud. Juba läinud aasta algust on need pea iga volikogu koosolekul arutusel, kuid lõppu ei ole näha. Lugu on nii, et Siseministeerium sundmäärusi ei kinnita, sest need sünnitavad kodanikkudele osalt liig suuri raskusi ja olevat ebatäpsed. Koosolekul tuuakse näitusi, kuidas ministeerium omas nõudmistes käesolevas küsimuses väikluseni läheb. — Peale pikema kaalumise võetakse sundmäärus endisel kujul vastu, kuna ministeeriumi poolt soovitatud muudatusi võimata on teha.

Tartumaa rahvaülikooli asukohaks, mida juba mõni aeg otsitud, määratakse Mäksa mõis Emajõe alamjooksu ääres. See on ainuke koht, kus veel saadaval on herastemaja kõrvalhoonetega ja tarvilik maaala, kuna ka Põllutööministeerium nõus on neid tasuta maakonnale mainitud otstarbeks andma. Küsimus läheb Vabariigi Valitsusele otsustamiseks.

Hoolekande kava.

Hoolekande nõuetele vastavalt on maavalitsus kokkuseadnud hoolekande kava lähema 8 aasta peale valdadel-alevitelt saadud andmete ja tegelikkude kulukalkulatsioonide kohaselt. Kavas on hoolekandnet vajavate isikute üldarv Tartumaal ligi 5000 inimest ehk umbes 4% rahva üldarvust. Üldse kulub hoolekandeks kava järele lähema 8 aasta jooksul iga aasta 78.165.000 marka, millest vallad ja maakond síaajani suure jõupingutusega umbes 15 miljoni kokkupanid. Need arvud teevad volinikkudele muret, kaheldakse, kas rahvas suudab seda kulu kanda, kuid et

seadus neid kulusi nõuab ja kavad viibimata Töö-Hoolekande ministeeriumile peavad esitatud saama, võtab volikogu kava pea ühel häälel vastu eeldusega, et riik kavade teostamiseks tarvilised summad annab, sest valdadel ja maakonnal neid ei ole.

Meeri vald Elva alevile turgu tegemas.

Kuna Elva alev juba mitu aastat turukrampides vaevleb, sest igauks tahaks turgu oma ukse ees näha, on Meeri vald asunud sellest vaevlemisest enesele profiiti lööma. Nimelt on vallavolikogu otsustanud asutada turgu Elva külje all asuvasse Arbi tallu. Aleviesitaja ja maavolikogu juhataja näitavad ära, kui absurdne niisugune teguviis on ühe omavalitsuse poolt teise vastu, mille põhjuseks võivad olla ainult intriigid ja üksikute võimumeeste demagoogia, ning volikogu lükkabki Meeri meeste turu palve tagasi.

Maavalitsuse esimehe valimine.

Ainukeseks kandidaadiks seab Saar põllumeeste rühmast üles maavolinik Otto Pärlini, tegeliku põllumehe. Hääletamisel valitakse Pärlin 19 häälega 1 crapooletusel esimeheks ja majandusosakonna juhatajaks. See on Tartumaal esimene kord, kus maavalitsuse liige valimistel nii suure häälte arvu saab. A. P.

Viru maavolikogu koosolek 29. okt. 1927 aastal.

Hoolekande kava.

Hoolekande kava hoolekande seaduse kohaselt nõuab maa ja valdade omavalitsusest 1928 ja järgmistel aastatel iga aasta kulusid 44.992.000 mk., mis puudujäägi 34.564.200 „ iga aasta esile kutsub.

Hoolekande kava otsustakse kinnistada tingimisel, kui riik kava teostamiseks temas ettenähtud puudujäägi katteks maa- ja vallaomavalitsustele toetust määrab.

Restoraanide load.

Otsustakse anda nõusolek restoraanide avamiseks ja pidamiseks järgmiseks kolmeks aastaks:

Narva-Jõesuu alevis 2, Jõhvi alevis 1, Kunda alevis 1, Haljala kiriku juures 1 ja Kilti jaama juures 1 restoraan.

1926 a. aruanne.

1926 a. aruanne kinnitakse 75.021.447.50 mk. suuruses, ülejäägiga 1.822.508.— mk

Maaparanduse laen.

Volitatakse maavalitsust tegema maaparanduse laenu Maapangast Ekr. 4.000 (400.000 Emk.).

Jõhvi ühisgümnaasiumi koondamiseks otsustatakse: asuda humanitaarharu järk-järgulisele sulgumisele, 1928/9 kooliaastal I klassigu alates.

Selle tagajärjel muutub Jõhvi ühisgümnaasium põllumajanduslikuks gümnaasiumiks.

Kinnitakse

maavalitsuse heaks 1928 a. võetavate makside määrad, maavalitsuse asjaajamise kodukord ja sundmäärused alkohoolsete jookidega ning muude ainetega kauplemise kohta.

Võrumaa valla- ja alevivalitsuste liikmete ja sekretäride nimekiri.

Järjek. nr.	Valdade ja alevite nimetused	Valitud 1927 a.		Ametnikkude palgad kuus markades			Vallavanema abide arv	Elanikkude arv vallas	Märkused
		vallavanemaks	sekretäriks	vallavanem	vallavanema abid	sekretär			
1	Aleksandri	Johann Suursaar	Rud. Mälton	2500	750—1000	9000	3	2467	Sekr. abi
2	Antsla-Vana	Johannes Üibopuu	Johannes Sööt	3000	2000	18000	2	3299	" "
3	Antsla-Uue	Johan Lintser	Osvald Kõiv	3000	1000	7500	2	1858	" "
4	Erastvere	Ludvig Sikk	Erich Goldberg	2000	1000	10000	2	2108	
5	Haanja	Rud. Trummal	Protesteeritud	2000	1500	7000	3	2732	
6	Kahkva	Karl Leplaud	k. t. P. Üsning	1500	500	5500	2	1159	
7	Karilatsi	Kusta Nikopensus	Rud. Seallik	1250	333 ¹ / ₃	8333 ¹ / ₃	2	730	
8	Kasaritsa	Peeter Mihkelson	Alfred Perv	2500	1000	6500	3	3173	
9	Kioma	Aug. Kibena	Kristjan Ruuthal	1000	250	5000	2	780	
10	Koiola	Jakob Rettel	Eduard Tamm	1500	600—1000	15000	4	2832	Sekr. abi
11	Kooraste	Kusta Jalas	Konstantin Pettai	1000	400	6000	4	1901	
12	Krabi	August Kärsna	Leonhard Pulk	700	350	5000	2	706	
13	Kähri	Jaan Ilus	Samuel Lepvalts	750	125	5500	2	777	
14	Kärgula	Aleksander Maala	Ludvig Hörrak	1250	500	6500	2	1103	
15	Kõlleste	Johannes Raig	Kornelius Kuddu	1000	250	7000	4	1432	Sekr. abi
16	Laitsina-Vana	Peeter Kübar	k. t. Karl Pragi	1200	100	5000	2	549	
17	Lasva	Aleks. Kiirp	Jaan Varend	1500	800	6000	2	1032	
18	Linnamäe	Karl Vuks	Eduard Jakobson	1500	1000	5000	2	844	
19	Loosi	Gustav Eiche	Konrad Hallap	1500	600	6000	2	1244	
20	Misso	Paul Sökk	August Kasak	1200	1000	6500	2	2009	
21	Moisekatsi	Ernst Lodeson	Ernst Naruson	2000	700—1500	9000	2	1564	
22	Mõniste	Eduard Pettai	Vold. Simberg	1200	1000	—	2	1588	
23	Nursi	Johan Derrik	Jaan Eher	1500	750	4500	2	1212	
24	Orava	Peeter Raudsepp	Aug. Birnbaum	2000	1000	7500	4	2791	
25	Peri	Joh. Nikopensus	Aug. Vöhni	2500	1000	11000	2	2224	Sekr. abi
26	Pindi	Jaan Käo	Alfred Oja	1000	200	6000	2	1135	
27	Põlgaste	Paul Lõhmus	Alfred Sild	700	300	6000	2	1040	
28	Rogosi	Eduard Lind	Ernst Üba	416	208	4500	3	986	
29	Roosa-Vana	Aleksander Kütt	Aleksander Kann	833 ¹ / ₃	416 ¹ / ₃	7500	4	1472	
30	Roosa-Vastse	Johan Ruus	Peeter Laanekodu	1000	250	Lahtine	2	405	
31	Räpina	Daniel Tooding	Karl Rämman	1500	750	10000	2	3266	
32	Rõuge	Jaan Mängli	Friedrich Sormul	2000	1000	7000	2	1551	
33	Saaluse	Samuel Värs	Karl Asi	1000	1000	9000	3	1450	
34	Saru	Jaan Deuks	Eduard Kolk	1000	500	5000	2	894	
35	Sõmmerpalu	Gustav Thalfeldt	Richard Linna	1500	750	8458	2	1585	Sekr. abi
36	Timmo	Samuel Lutzuvier	Karl Pragi	1000	500	6500	2	1024	
37	Toolamaa	Daniel Peetmanson	Friedrich Rämman	800	250	7000	2	1086	
38	Tsooru	Aleks. Markvardt	Jaan Kalamees	1500	780	7000	2	1916	
39	Ürvaste	Julius Prisko	Vold. Sõrmus	2000	1500	6500	4	1431	
40	Vaabina	Karl Stamm	Gustav Liiv	2000	1250	6000	2	1640	
41	Valgjärve	Karl Mitt	August Rätt	1000	500	10000	4	1720	Sekr. abi
42	Vastseliina	Peeter Kallas	Rudolf Vodi	1666	1166—1500	13000	5	3592	" "
43	Veriora	Rudolf Kõivsaar	O. Tooming	2000	500	6000	2	2252	
44	Viitina	Rudolf Peterson	Aug. Lütsepp	1000	400	12000	2	1589	Sekr. abi
45	Võru	Oskas Zopp	Arnold Koppel	1500	500	5258	4	1758	
6	Antsla alev	Artur Vainola	Karl Jeret	2500	2000	9760	2	820	
7	Võõrsu alev	Karl Üibo	Roman Kochberg	1500	Ei ole	4500	2	497	

Riigikohtu seletused.

Kas kaitseväelaste pensioni määra väljaarvamisel ka Vene sõjaväeteenistuses saadud haigused, haavad või vigastused arvesse tulevad võtta?

Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus („R. T.“ nr. 149 — 1924. a.) teeb vahet Eesti kaitseväe- ja Vene sõjaväeteenistuse vahel. Terve nimetatud seadus räägib teenistusest kaitseväes; teenistust Vene sõjaväes puudutakse ainult erandina (§§ 27 ja 28). § 40 on tähendatud, et need, kes Vabariigis kaitseväes teenistuse kohuste täitmisel saadud haavade, vigade või haiguste (§ 35.) tagajärjel töövõime kaotanud ning seetõttu ei või teenistust jätkata, saavad pensioni, vaatamata, kui kaua nad kaitseväes teeninud. Et ka Vene sõjaväeteenistuses saadud haigused, haavad või vigastused pensioni määra välja arvamisel arvesse tulevad võtta, sellest nimetatud seaduses kusagil ei räägita. Seega vastus eitav.

„Õigus“.
(R. Adm. t. ur. 661¹¹ — 1926. a.)

Kas enne valimiste lõppu võib kaebusi anda valla valimiskomitee otsuste ja tegevuse vastu kandididaatide nimekirjade vastuvõtmisel ettetulnud seaduse rikkumise kohta?

Vastus eitav.

Vallavolikogude Valimis-Seaduses (R. T. nr 97—1926 a.) on ettenähtud administratiivkaebuste andmise kord 1) § 1 valijate nimekirjade kokkuseadmisel ja 2) § 64 valimistel ettetulnud seaduse rikkumiste kohta. Kaebuse andmist valla valimiskomitee otsuste ja tegevuse vastu kandidaatide nimekirjade vastuvõtmisel ettetulnud seaduse rikkumiste kohta ei ole vallavolikogude valimisseaduses eraldi ette nähtud ning kaebuste esitamine neis asjus võib sündida ainult tähendatud seaduse § 64 alustel ja korras kodanikkude poolt, kel valimistest osavõtmise õigus, hiljemalt 3 päeva jooksul pärast valimiste lõppu.

(R. Adm. t. nr. 473¹—1927 a.) „Õigus“.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 44. Adopteerimise korrast.

Missugustes asutustes ja missuguses korrast toimetatakse praeguste seaduste järele kasulapseks võtmist (adopteerimist)? Omaval. ametnik.

Vastus:

Kasulapseks võtmise asjad alluvad rahukogudele ning neile antakse käik tsiviil kohtupidamise seaduse §§ 1908—1912 ettenähtud korrast (v. muuseas kohtuministri ringkiri vallakohtute ja ülemtalurahva-kohtute lõpetamise asjas, § 3, p. d, „Riigi Teataja“ nr. 4 — 1919 a. lhk. 26).

Küsimus Nr. 45. Varanduse jaotamisest valla jaotamise puhul.

X. vallast läks lahku omal algatusel osa valda eraldi iseseisvaks vallaks.

Kas endisest valla osast moodustatud uuel vallal on õigust endise valla ühise varanduse peale ja missuguse seaduse alusel õigus oleks ühisest varandusest osa nõuda, kas naturas ehk varanduse osale vastav summa rahas? P. U.

Vastus:

Seadus küsimust otsekohe ei lahenda, kuid tugedes Baltimaade valla kogukonna seaduse (Üldkub. amv. sead. § 18 märkuse lisa, S. K. II k.) § 2, 11. juuni 1866 a. seaduse (правила об общественном благосостоянии в Прибалтийских губер-

ниях) § 10 märkus 2 ning talurahva asjade asutuste seaduse (Üldkub. asut. sead. § 21 märkuse lisa) § 9 ja § 17 p. 6 peale, tuleks küsimuse peale vastata jaatavalt, kusjuures varandulise vahekorra lahendamine peaks sündima samas korrast, mis ette nähtud valdade lahutamise kohta, s. t. kui valla lahutamine kaheks sünnib vallavolikogu tahtmisel, siis tuleks varanduline küsimus ära otsustada ühel ajal valla lahutamise küsimusega jne.; kui aga valla lahutamine sünnib maavolikogu otsusel (s. t. sunduslikult), siis peaks maavolikogu sellekohane otsus ühtlasi lahendama ka varandulist küsimust. Ei ole seda aga tehtud valla lahutamisel, siis tuleks, kui valla lahutamine on sündinud vabatahtlikult, mõlematel valdadel selles asjas kokkuleppida, kokkuleppe mitte saavutamise korral, peaks varanduse küsimust lahendama maavolikogu.

Kuulutakse maksvusetaks:

Juhan Targamaa hobusepass, väljaantud Taebbla vallavalitsusest 11. jaanuaril 1921 a. 208 all Hans Kiisk'i nime peale.

Vastutavtoimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. Avikson. Väljaandja: Eesti Maaomaval. Liit.
„Ühistrükikoda Rakveres“